

MONDROS MÜTAREKESİNDEN TBMM'NİN AÇILIŞINA KADAR GELİŞEN OLAYLARDA MUSTAFA KEMAL PAŞA'NIN LİDERLİĞİ

Oğuz KALELİOĞLU¹

ÖZ

Mondros Mütarekesi 30 Ekim 1918'de imzalandı. TBMM, 23 Nisan 1920'de açıldı. İki tarih arasında geçen 1 yıla yakın sürede gelişen olaylar, Millî Mücadelenin en zor dönemini kapsamaktadır. Bu dönem yokluklar ve çaresizlikler dönemiydi. Mondros Mütarekesi ile Türk Ordusu dağıtılmış, silahları alınmış ve ülke tamamen işgal edilmişti. Bütün menfi şartlara rağmen Mustafa Kemal Paşa'nın liderlik vasıfları, yüksek azim ve kararlılığı yıllardır süren savaşlardan perişan çıkan hasta ve yoksul Türk Milletine güven ve ümit vermiş. Millet; Onun liderliğinde toplanarak ölüm kalım savaşına katılmış ve bütün düşmanları ve işbirlikçi İstanbul hükümetini tasfiye ederek vatan topraklarını kurtarmış, hem hürriyetine kavuşmuştur hem de açtığı meclis ile Yeni Türk Devletinin temellerini atmıştır. Mustafa Kemal Paşa'nın liderliğinde, kararlılığı her olayda görülür. Samsun'a çıkmayın! Kongreleri yapmayın! İngilizler tutuklayacaklar ikazlarına rağmen, yapmıştır. Yüksek ikna kabiliyeti özellikle; ABD'li General Harbour'la Sivas'ta görüşmesinde, Amasya Mülakatında ve Misak-ı Milli'nin (Milli Ant) ilanında görülür. İdama mahkûm edilmişken, Ankara'ya gelişi Millî Mücadelenin liderliğini alışı, İstanbul'un işgalinden sonra İngiliz subaylarını tutuklatması Onun liderliğinin yüksek cesaret ve sorumluluğu alma özelliklerini gösterir. Ayrıca her olayda inisiyatif kullanması onun diğer bir liderlik vasfıdır.

Anahtar Kelimeler: Mondros, Millî Mücadele, Misak-ı Milli, Amasya Mülakatı.

MUSTAFA KEMAL PASA'S LEADERSHIP IN DEVELOPING EVENTS FROM THE MONDROS ARMISTICE AGREEMENT TO THE OPENING OF THE TBMM ABSTRACT

Mondros armistice agreement signed on October 30, 1918. and The Great National Assembly opened at 23 April 1920. Between these two dates covered the most difficult period of the Turkish National Struggle. This period was absences and incurables. Turkish army had handed out, picked up weapons and the country occupied (took over). Relevant To all negative conditions, Mustafa Kemal Pasa's leadership qualification, resolution and determination gave trust and hope to Turkish Nation whom were devastated from long term wars. Turkish people gathered under his leadership and joined the war of death and death and saved the homeland by liquidated the all enemies and the İstanbul government. Although liberated them and opened the Turkish National Assembly which meant that the new Turkish State's be founded. Mustafa Kemal Pasa's determination is seen in every case. Do not go to Samsun!, Do not make conventions!, despite the warning that the British would arrest, he did. His high persuasiveness seen, especially in his meeting with American General Harbour in Sivas, Amasya Interview and Misak-ı Milli Anthem. When he sentenced to execution, came to Ankara and took the leadership of the National Struggle, arrested the British officers after the invasion of Istanbul showed that his leadership's high courage and responsibility. In addition, using any initiative in any case is another qualification of his leadership.

Key Words: Mondros, National Struggle, Misak-ı Milli, Amasya Interview

¹ Yrd. Doç.Dr. Ufuk Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Öğretim Üyesi, gazioguz@gmail.com

1. GİRİŞ

Millî Mücadelenin en yoğun şekilde geçtiği ve en sancılı dönemi kapsayan Mondros Mütarekesinden, TBMM'nin açılmasına kadar geçen zamandaki gelişmelerdir. Bu dönem bazı devletlerin tarihini kapsayacak kadar siyasi ve askeri olaylarla doludur. Millî Mücadelenin en zor dönemini kapsayan bu sürede, ordular dağıtılmış, silahları elinden alınmış ve vatanın her köşesi işgal edilmiştir. Bu dönemde gelişen olaylar tarih sırası ile ele alınırsa;

1: Mondros (Ateş-Kes) Mütarekesi (30 Ekim 1918)

2. İşgaller

3. Mustafa Kemal Paşanın Samsun'a çıkması (19 Mayıs 1919)

4.Kongreler;

5. M. Kemal Paşanın ABD'li Tümgeneral James Harbord'u ikna etmesi

6. Amasya Mülakatı

7. M. Kemal Paşanın Ankara'ya gelişi

8. Misak-ı Millinin Meclis-i Mebusan tarafından ilanı

9. Londra Konferansı

10. İstanbul'un işgali ve M. Kemal Paşanın karşı tedbir alması

11. Fetvalar savaşı

12.TBMM.'nin Ankara'da açılması (23 Nisan 1920)

Olayların teker teker ele alınıp incelenmesi bütün menfi şartların nasıl kararlılık ve azimle aşıldığını ve kurtuluşa ulaşıldığını göstermektedir.

2. MONDROS (ATEŞ-KES) MÜTAREKESİ (30 Ekim 1918)

Mustafa Kemal Paşanın Samsun'a çıkışından önceki olayların incelenmesi konunun daha iyi anlaşılmasını sağlayacaktır. Birinci Dünya Harbinden yenik çıkan Osmanlı Devleti İngiltere ile 30 Ekim 1918'de Mondros Mütarekesini imzalamak zorunda kalmıştır. Limni Adasının Mondros Limanında, Agemennon Zırhlısında, İngiltere'nin Ak Deniz Filosu Komutanı Tümamiral Calthrope ile Osmanlı Bahriye Nazırı (Deniz Bakanı) Dz. Alb. Hüseyin Rauf Orbay tarafından 25 Madde olarak imzalanmıştır.

İngiltere'nin Akdeniz Filosu Komutanı Tümamiral Calthorpe tarafından bu mütareke çok acele ve adeta emrivaki gibi Osmanlı Heyetine İmzalatılmıştır. Aslında bu mütareke bütün müttefiklerin onayı alınarak yapılmalıydı. Fransa, İngiltere'nin bu tutumundan daima rahatsızlık duymuştur. Bunu önlemek için Amiral Calthrope, Mondros Mütarekesinin bir suretini, muvafakatini almak üzere, Doğu Ordular Komutanı General Francet d'Esperey'e, bir kurye ile göndermiş, ancak kurye bilinmeyen bir sebepten İngiliz hatları içinden çıkamamış, orada tutulmuştur.² Amiral Calthrope, kuryenin dönüşünü beklemeden sonuca varır. Bu maksatlı tutumun amacı; İngiltere'nin tek başına Doğu Siyasetini yürütmek hedefi ve Fransa'yı devre dışı bırakma gayretidir. Mondros Mütarekesi,1071 yılından beri Anadolu'da hür yaşayan

² Berthe G. Gaulis, Çankaya Akşamları, I nci Cilt, Cumhuriyet Yayınları, Türkçesi Firuzan Tekil, Ocak-2001, s.77

Türklüğün en büyük esaretidir ve Türk varlığının yok olması için İngilizler tarafından hazırlanan bir mütarekedir.

Bu mütareke; adeta Batının “Şark (Doğu) Sorunu” adını verdiği, Türklerin Anadolu’dan atılmalarını, geldikleri yere, Asya içerlerine sürülmelerini öngören bir planın uygulanmasıdır. Osmanlı yönetimi başta olmak üzere hemen herkes uzun harp yıllarının verdiği yorgunluk ve yenilgilerle barış oldu diye sevindiler. Tehlikeyi ilk defa gören ve Mondros Mütarekesini kabul etmeyen Mustafa Kemal Paşadır. M. Kemal Paşa yeni sadrazam Ahmet İzzet Paşadan Mondros Mütarekesinin şartlarını ister. A. İzzet Paşa, mütareke şartlarını başlangıçta göndermek istemez Ancak M. Kemal Paşa ısrar eder ve mütareke şartlarını Adana’da Telgraf başında sabaha kadar bekleyerek, 31 Ekim 1918 ’de öğrenir.

Yıldırım Ordular Gurubu (YOG) Komutanı Alman Gn. Liman von Sanders Filistin Cephesi çökünce Adana’ya kaçmış ve Mustafa Kemal Paşayı Adana’ya getirterek emir komutayı kendisine devretmiştir. Bu teslim sırasında Liman von Sanders **“Yenildik şimdi her şey bitti”** deyince, Mustafa Kemal Paşa; **“Savaş müttefiklerimiz için bitmiş olabilir. Bizim bağımsızlığımızın savaşı, şu anda başlıyor”** diye cevap vermiş ve O tarihte İstiklâl savaşının kararını vermiştir.³

Mustafa Kemal Paşa, Mütarekenin maddelerini okuyunca, tehlikeyi hemen sezer ve Sadrazam Ahmet İzzet Paşaya, Harbiye Nazırı Cevat Paşaya, bütün Komutanlıklara ve Valiliklere telgraflar çekerek, Mütarekenin Türkün ölüm fermanı olduğunu silah ve mühimmatın İtilaf kuvvetlerine teslim edilmemesini, asıl savaşın bundan sonra başlayacağını bildirir. Mustafa Kemal Paşa’nın silah arkadaşları bile çaresizlik içinde teslimiyete girerler. Yalnız Mustafa Kemal çocukluğundan ve gençliğinden beri teslimiyeti kabul etmeyen ruh haliyle, istiklâli kazanıncaya kadar mücadeleye devam kararı verir. Ancak İstanbul Hükümeti Mustafa Kemal ’in Anadolu’da başlattığı mukavemet etme kararından rahatsızdır. Çünkü İngilizlerin İskenderun ve havalisini işgal niyetlerine karşı Mustafa Kemal Paşanın 6 Kasım 1918’de İstanbul’a çektiği telgrafta; **“İngilizlerin İskenderun’a asker çıkarma teşebbüslerine ateşle karşı konulması için emir verdiğini...”** bildirmesi üzerine, İstanbul hükümeti rahatsız olmuş ve YOG komutanlığını 7 Kasım 1918’de kuruluşun çıkarmış, M. Kemal Paşayı da Harbiye Nezareti emrine almış ve İstanbul’a çağırmıştır.⁴

3. MUSTAFA KEMAL PAŞA İSTANBUL’DA

İstanbul’a geldiğinde toplarını saraya çeviren İtilaf Devletlerinin 55 zırhlı gemilerinin (22 si İngiliz, 12 si Fransız, 17 si İtalyan ve 4 ü Yunan harp gemisi idi)⁵ arasından 13 Kasım 1918’de

³ Askeri Yönü ile Atatürk, T.C. Gnkur. A.T.S.E, Bşk. lığı Atatürk Serisi Yayınları No: 14, s. 53, Ankara-1981, Lord Kinross, Atatürk, 3 ncü Baskı, 1965, s.130

⁴ Atatürk, Gnkur. A.T.S.E. Bşk. lığı Ankara, Gnkur. Basımevi. 1980, s.116.

⁵ Atatürk, age. s.58.

Kartal isimli küçük bir motorla geçerken, gözyaşlarını tutamayan yaveri Cevat Abbas'a, Mustafa Kemal Paşa hiç inancı sarsılmadan, "**Geldikleri gibi giderler**" demiştir.⁶

M. Kemal Paşa İstanbul'da uzun süren savaşların yorgunluğuna rağmen hiç dinlenmeden Meclisi Mebusan'a gitmiş mebusları mücadeleye ikna etmeye çalışmış, Padişah Vahdettin ile görüşmüş, kamuoyunu aydınlatmak için Fethi Okyar'la birlikte "Minber" gazetesini de çıkarmış, Fevzi (Çakmak) Paşa ve İsmet (İnönü) Beyle görüşmüştür.⁷

Osmanlı Devleti'nin İngiltere ile imzaladığı Mondros Mütarekesi'nin 7. Maddesi; "**Müttefikler güvenliklerini tehdit eden herhangi bir bölgeyi işgal edeceklerdi**"⁸ İngilizler Karadeniz Bölgesinde silahlı Müslüman çetelerin masum Rum ve Ermenileri katlettiklerini iddia ederek, İstanbul Hükümeti asayişini sağlayamazsa Pontus bölgesini (Samsun'dan Batum'a kadar) işgal edeceklerini bildirdiler. Bu bölgede asayişini sağlama ihtiyacı iki ayrı yönden gerekli oldu. İstanbul Hükümeti yönünden;

- a. Pontus (Kara Deniz) bölgesinde çıkan karışıklıkları önlemek.
- b. Hükümet işlerine karışan Mustafa Kemal Paşayı İstanbul'dan uzaklaştırmak,
- c. Dirayetli bir komutan olarak asayişini sağlayabileceğine inanılan ve bölgeye gitmeye istekli bir kişi olduğu için Mustafa Kemal Paşa, Padişah Vahdettin tarafından mecburen görevlendirildi. Yoksa Millî Mücadeleyi başlatması için gönderilmedi.

Mustafa Kemal Paşa yönünden;

-İstanbul Hükümetinin ve Padişahın ülkenin kurtuluşu için hiçbir şey yapamayacağını gördüğünden,

-Millî Mücadeleyi Anadolu'da başlatmaktan başka bir çare olmadığına inandığından, Samsun'a çıkmaya karar vermiştir. Ancak Asayiş görevi aldığına göre bölgedeki valilere de emir verme yetkisini talep etmiştir. Çaresiz Padişah bu isteği de kabul etmiştir.

4. MUSTAFA KEMAL PAŞA'NIN SAMSUN'A ÇIKMASI (19 Mayıs 1919)

M. Kemal Paşa, müfettişlik karargahını teşkil eden; 16 subay ve 2 şifre memuru, toplam 18 kişi ile, aslında tamamı astsubay, erbaş, er ve sivil memur olarak toplam 55 kişi ile 16 Mayıs 1919 günü öğleden sonra Bandırma vapuruyla Karadeniz'e açıldı. Mustafa Kemal Paşa bu mevcutla, 19 Mayıs 1919 günü Samsun'a çıktı. Samsun'a çıkan müfettişlik karargâhındakilerin görevleri;

1. Mustafa Kemal Paşa- 9. Ordu Komutanı (9. Ordu Müfettişi)

2. Yüzbaşı Cevat Abbas Gürer- Müfettişlik Başyaveri

3. Yüzbaşı Ali Şevket Öndersev- Müfettişlik Yaveri

4. Üsteğmen Muzaffer Kılıç- Müfettişlik ikinci Yaveri

5. Kurmay Albay Kazım Dirik- 9. Ordu ve Müfettişlik Kurmay Başkanı

6. Üsteğmen Hayati- Kurmay Başkanı Emir Subayı

⁶ Cevat Abbas Gürer'in hatıralarından naklen; "Ebedi Şef Kurtarıcı Atatürk'ün Zengin Tarihinden Birkaç Yaprak, Cevat Abbas Gürer, 1939, s.164-165)

⁷ Falih Rıfki Atay, 19 Mayıs, Ankara, 1944, s.12.

⁸ Acun ,Fatma, Edi., Atatürk ve Türk İnkılap Tarihi, Hacettepe Üniversitesi AİİTE Öğretim Üyeleri, Siyasal Kitabevi, Ankara-2011, s.17

7. Kurmay Albay Mehmet Arif Ayıcı -Kurmay Başkan Yardımcısı
8. Kurmay Binbaşı Hüsrev Gerede- Birinci Şube Müdürü
9. Topçu Binbaşı Kemal Doğan -Müfettişlik Topçu Kumandanı
10. Tabip Albay İbrahim Tali Öngören-Ordu Sıhhiye Başkanı
11. Tabip Binbaşı Refik Saydam- Sıhhiye Başkan Yardımcısı
12. Yüzbaşı Mustafa Süsoy- Karargâh Komutanı
13. Yüzbaşı Mümtaz Tünay- Karargâh subayı
14. Yüzbaşı İsmail Hakkı- Karargâh subayı
15. Üsteğmen Abdullah- İaşe Subayı
16. Birinci Sınıf Kâtip Faik Aybars- Şifre Kâtibi
17. Dördüncü Sınıf Kâtip Memduh- Şifre Kâtibi Yardımcısı
18. **Kurmay Albay Refet Bele- Sivas'taki 3. Kolordu Komutanı**
19. Üsteğmen Hikmet Gerçekçi Kurmay Albay Rafet Bele'nin yaveri

Bir İngiliz torpidosunun bombalayacağı ihbarına aldırılmadan yola çıktı. Kaptan İsmail Hakkı beye kıyıya yakın seyretmesini ve gerekirse vapuru karaya oturmasını, kendilerinin kıyıya çıkarak kara yolunu takip edeceklerini bildirdi. İngilizler, Çanakkale'de kendilerini perişan eden Mustafa Kemal Paşanın gideceğini fark edince, hemen geri çağırdılar ve arkasına iki İngiliz torpido botunu göndererek, Bandırma vapurunu yakalamasını istediler. Yetişemeyince İngiliz İşgal kuvvetleri komutanı Gn. Milne, Samsun'daki Tabur Komutanı İngiliz Binbaşı Salter'e M. Kemal Paşayı daha gemiden inmeden tutuklamasını emretti. Emrinde 1 Piyade Taburu 800 kişi kadar kuvveti olan İngiliz Binbaşı Salter⁹ vapura çıktı. Mustafa Kemal Paşayı görünce adeta şaşkına döndü ve selam vererek “**Taburumla emrinizdeyim Paşam**” dedi. İstanbul'a çağrılıp askeri mahkemede yargılanan İngiliz Binbaşı savunmasında “Gücünüz varsa siz gidin tutuklayın” dedi ve beraat etti.

Galip devletler Mondros Mütarekesinin 7. Md.'ni yani “Müttefikler güvenliklerini tehdit eden herhangi bir bölgeyi işgal edeceklerdi” verdiği yetkiyi bahane ederek Anadolu'yu işgale başladılar.

5. İŞGALLERİN BAŞLAMASI

İlk işgaller sırası ile

İngilizlerin Musul'u İşgal etmeleri (3 Kasım 1918);

Musul'u savunan 6. Ordu Komutanı Ali İhsan (Sabis) Paşa İngiliz taarruzlarını durdurmuş ve Musul'u İngilizlere vermemişti. Bu yüzden İngilizler, İstanbul Hükümetine baskı yaparak, Ali İhsan Paşa Sadrazam tarafından İstanbul'a Harbiye Nazırı yapılmak üzere çağrılmış ve bir İngiliz müfrezesi kendisine Adana'dan itibaren İstanbul'a kadar nezaketle refakat etmişti. Fakat Haydarpaşa Garına indiğinde tutuklanarak Malta Adasına sürülmüştür. İngilizler hile ile 6. Ordu Komutanını ele geçirdikten sonra Musul'u 3 Kasım 1918'de işgal etmişlerdir.

⁹ Hv.Pl't Alb. Kemal İntepe hatıraları, 1941, İngiltere'de pilotaj Eğt. İrt. Sb. Bnb.Salter'den naklen.

Mustafa Kemal Paşanın, mütareke hükümlerine uyulmamasını, silah ve mühimmatın müttefiklere teslim edilmemesini ve Komutanların birliklerinin başından ayrılmamasını isteyen emirlerinin doğruluğu ortaya çıkmış oldu.

Antalya'nın İtalyanlar tarafından işgali (28 Mart 1919);

İtalyanlar, I. Dünya Harbine İtilaf Devletleri safında girme şartı ile İzmir ve Antalya'yı işgal etme vaadini almışlardı. İtilaf Devletleri, aralarında yaptıkları gizli antlaşmalardan St. Jean Maurienne Antlaşmasına göre; İzmir ve civarını İtalyanlara vermişlerdi. Ancak 18 Ocak 1919'da toplanan Paris Barış Konferansında İtalya, İzmir'in İngilizler tarafından Yunanlılara verildiğini öğrendi. Hâlbuki İngiltere, Yunanistan'a kendi yanlarında savaşa girmeleri halinde Kıbrıs Adasını vermeyi vadedmişti. İngiltere'nin ikili oynadığını gören İtalya kendisine St. Jean Maruienne Antlaşması ile bırakılan yerleri de kaybetmemek için işgale başladı. 28 Mart 1919'da bir İtalyan savaş gemisi 300 İtalyan askerini Antalya'ya çıkardı. Askeri birliklerin ve halkın tepkisini çekmemek için İtalyanlar halka yakın davrandılar, işe dağıttılar. Halkın işgale karşı bir tepkisini görmeyen İtalyanlar, Yunanlılardan daha çabuk davranarak 11 Mayıs 1919'da Kuşadası, Muğla ve Köyceğiz'e de çıkarma yaptılar.

İzmir'in Yunanlılar tarafından işgali (15 Mayıs 1919);

Yunanistan Başbakanı Venizelos Megali İdea'nın (Büyük Ülkü) hedeflerinden biri olan İzmir'i almak istiyordu. Ancak, İtalya, Fransa hatta ABD, İzmir'in Yunanistan'a verilmesine karşı idiler. Venizelos İngiltere Başbakanı Lyold George'un kendisine destek vereceğine güveniyordu. Çünkü; Onunla şahsi bir dostluk kurmuştu. Lloyd George'un asıl mesleği avukatlıktı ve Londra'daki bürosunun ortağı Rum Sir John Stravidis idi. Avukat Stravidis Venizelos'u, L. George'a daha bakan olduğu zaman tanıştırmıştı. L. George, Venizelos'a hayrandır ve Megali İdeayı gerçekleştirmeyi adeta "İngiltere'nin Milli Politikası" yapmıştır.¹⁰ Böylece L. George'tan aldığı destekle, Venizelos 18 Ocak 1919'da toplanan Paris Barış Konferansında Müttefiklerden İzmir'in Yunanistan'a verilmesini istedi. İngiltere, Yunanistan'a kendi saflarında harbe girmesi halinde, Kıbrıs'ı Yunanistan'a vermeyi vadedmişti. Ancak Kıbrıs; hem İngiltere'nin Deniz Hâkimiyet Teorisine göre elde tutması gereken önemli bir ada, hem de Ortadoğu'nun zengin petrol bölgelerine ve kontrolüne almak istediği Müslüman âlemine yakın bir üs olması yönünden İngiltere'nin elinde kalmalı idi.

İngiltere, Yunanistan'a Kıbrıs yerine İzmir'i vermek istedi. İngiltere'nin bu iki taraflı politikası Fransa ve İtalya'yı rahatsız etmişti. ABD Başkanı Wilson bile bu konuya itiraz etmişti. Ancak Venizelos, Paris Barış Konferansında götürdüğü kalabalık bir heyetle İzmir'in ve Batı Anadolu'nun Elen (Yunan) toprağı olduğunu, burada yaşayan Rumların ve Hıristiyan halkın Türk ve Müslümanlardan çok olduğunu iddia etti. Venizelos bu konudaki iddiasını Fener Rum Patrikhanesinin tahrif edilmiş istatistiklerine dayandırıyor.¹¹

¹⁰ Jean Leune (Jan Lön), Megali İdea'nın Yalancı Cenneti, Çev. Ali Reşat, Librairie Plume,1923, Paris Kasım 1945,Kurtiş Matbaacılık San. ve Tic.Ltd.Ş.İstanbul.

¹¹Gotthard Jaeschke, Kurtuluş Savaşı ile ilgili İngiliz Belgeleri,Türk Tarih Kurumu Basımevi, 2011- Ankara, s.50

Halbuki gerçek çok farklı idi; İzmir'in de dahil olduğu Aydın Sancağında Türk nüfusu 1.249.067, Rum nüfusu ise 299.097 idi. Menteşe yani bugünkü Muğla'da 188.916 Türk'e karşılık, 19.923 Rum bulunuyordu. Bütün Osmanlı toprakları üzerinde Rum Nüfusu İstanbul dâhil Türk nüfusunun %9'unu geçemiyordu¹² İzmir bu yalana dayalı istatistiklerle Yunan Ordusu tarafından 15 Mayıs 1919 sabahından itibaren işgal edildi. Bir günde İzmir ve civarında 6000 masum silahsız Türk kadın çocuk katledildi.

İzmir'in işgalini Fransızların Adana, Maraş, Antep ve Urfa'yı işgalleri (29 Ekim 1919) takip etti. Mustafa Kemal Paşa olacağını herkes den önce görmüş ve bütün yetkili makamları uyarmıştı. Mustafa Kemal Paşa Samsun'a çıkınca ilk iş olarak,

(1) Canik (Samsun Mutasarrıfını-Valisini) görevden almış, yenisini atamıştır.

(2) Karadeniz bölgesinde Müslüman halkı katleden Ermeni ve Rum çeteleri ile mücadele eden Topal Osman'la görüşmüş ve onu desteklemiştir.

(3) Bölgede 43 Rum ve Ermeni silahlı çetesinin olduğunu, bu çetelerin masum ve silahsız Müslümanları katlettiklerini" bildiren telgrafi İstanbul'a çekmiştir.

(4) Havza kasabasına gitmiş buradan İzmir'in işgalini ve diğer işgalleri protesto etmiştir.

Mustafa Kemal Paşa İstanbul Hükümetinin beklediği gibi Karadeniz Bölgesindeki asayişsizliği önlemeye değil, kafasında planladığı kurtuluşu gerçekleştirmek üzere Samsun'a çıkmıştı. Bütün milleti mücadeleye çağırarak ve esaret zincirini kıracaktı. Ancak, mücadeleye çağırdığı Anadolu, uzun savaşlar ve yokluklarla perişan haldedir. Havza Kaymakamı Refik Necdet Aktaş'ın yayınladığı notlarından bu durum bütün açıklığıyla öğreniyoruz. Daha Samsun'a çıktığının 6. günü, yani 25 Mayıs 1919'da Havza yolunda ilerlerken bindiği araba bozulduğu için tarlasını süren bir çiftçi ile Mustafa Kemal Paşanın konuşması dikkat çekicidir;

"Hemşerim düşman Samsun'a asker çıkaracak, belki buraların hepsini ele geçirecek sen ise rahat rahat toprağını sürüyorsun" dediğinde, köylü;

-Paşa, Paşa sen ne diyorsun. Biz üç kardeş idik. İki de oğul vardı. -Kafkaslarda, Çanakkale'de hepsi elden gitti. Bir ben kaldım. Bende yarım adamım. Evde 8 öksüz ile yetim, üç dul kalmış kadın var. Hepsi benim sapanımın ucuna bakarlar. Şimdi benim vatanımda, yurdumda aha şu tarlanın ucu, düşman ora gelinceye kadar benden hayır bekleme" der.

İşte Anadolu'nun kurtuluş mücadelesine başladığı andaki durumu budur. Bu acı gerçek, Mustafa Kemal'in her şeyini kaybetmiş insanlara rağmen yüksek liderlik vasıfları ile zaferlere nasıl ulaştığı hakkında yapılacak değerlendirmeye esas teşkil etmelidir.

6. KONGRELER

22 Haziran 1919'da Amasya Tamimini yayınlamış; **"Vatanın bütünlüğü, Millet'in İstiklâli tehlikededir."** Kararını bütün Yurda duyurmuştur.

¹²Türk Devrim Tarihi, Gnkur. Harp Tarihi Başkanlığı, Gnkur. Basımevi, 1971-Ankara, s.25

23 Temmuz 1919' Erzurum Kongresini yapmış **“Vatan bir bütündür, parçalanamaz, Vatanın korunması için silahlı mücadele esastır”** İlkesini ortaya koymuştur.

11 Eylül 1919'da gerçekleşen Sivas Kongresinde ise; Millî Mücadelenin çatısını kurmuş, alınan kararlarla; **“Bütün Milli Cemiyetler, Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti olarak birleştirilmiş ve Heyet-i Temsiliye seçilmiştir”**

7. ABD'li TÜMGENERAL JAMES HARBORD'U İKNA ETMESİ

ABD Başkanı Wilson'un özel temsilcisi olan Tümğ. J. Harbord, Doğu Anadolu'da kurulacak Ermeni devletinin hudutlarını tespit etmek üzere, 15'i asker, 46 kişilik bir heyetle Anadolu'ya gelmişti. M. Kemal Paşa ile bir görüşme yaptı fikrini tamamen değiştirdi ve ABD Başkanına çektiği telgrafta Ermeni Devletinin kurulamayacağını, Anadolu'da güçlü bir liderin olduğunu ABD'nin bu yeni güçle işbirliği yapmasının daha doğru olacağını bildirdi. (20 Eylül 1919)

Tümğ. J. Harbord Ermenistan'a geçince Ermeni diplomat Havisyan'ın Paris Barış Konferansına büyük bir heyetle gideceklerini söylediğinde; “Boşuna yorulmayın size tavsiyem Türklerle barış yapın, çünkü Mustafa Kemal Paşa güçlü bir lider”¹³ demiştir.

8. AMASYA MÜLAKATI (20-22 Ekim 1919)

Damat Ferit Paşanın, İşgal kuvvetlerinin isteklerini adeta kolaylaştırıcı ve Milli davaya karşı düşmanca tutumu üzerine Mustafa Kemal Paşa bütün ve Vali ve Komutanlara gönderdiği telgraflarda İstanbul Hükümetinin kararlarını dinlememelerini bildirmiş ve İstanbul Hükümetini çaresiz bırakmıştı. Bunun üzerine Damat Ferit Paşa istifa etmek zorunda kalmış yerine Ali Rıza Paşa Sadrazam olmuştu. Ali Rıza Paşa giderek güçlenen Mustafa Kemal Paşanın önderliğinde Anadolu'da oluşan gücü yanına almak üzere Mustafa Kemal Paşa ile görüşmek istedi. Mustafa Kemal Paşa Amasya'da bir görüşme yapılmasını kabul etti.

Mustafa kemal Paşa Sivas Kongresinden dönüşte Amasya'ya uğradı. Burada İstanbul Hükümetinin Bahriye Nazırı Salih Paşa ve Padişah Yaveri Albay Naci Eldeniz ile bir görüşme yaptı. Mustafa Kemal Paşanın yanında Hüseyin Rauf (Orbay) ve Bekir Sami (Kunduh) beyler bulunuyordu. Görüşmelerde Mustafa Kemal Paşa Erzurum ve Sivas Kongre Kararlarının aynen kabul edilmesini şart koştu. Mustafa Kemal Paşa ile birlikte olduklarını bütün Anadolu halkına göstermek isteyen İstanbul Hükümetinin bakanı Mustafa Kemal Paşanın ileri sürdüğü şartları kabul ettiğini ve Padişah Vahdettin'e kabul ettireceğine söz verdi.

Amasya Mülakatında şu kararlar alındı;¹⁴

1.Mondros Mütarekesinin imzalandığı anda tespit edilen hudutlar (Misak-ı Milli hudutları) içinde Türk Vatanının bütünlüğü ve Millet'in istiklalinin sağlanması

¹³ Kazım Karabekir, Nutuk ve Karabekir'den Cevaplar, Cilt 1-10, Emre Yayınları, İstanbul, s.76

¹⁴ Atatürk Araştırma Merkezi Yayını, Türkiye Cumhuriyeti Tarihi, Cilt I.II. Ankara-2008, s.54-55

2.Fen, sanayi ve iktisadi alanlarda alınacak yardımların bağımsızlığımızı tehlikeye düşürmeyecek, milletimizin menfaatlerine zarar vermeyecek şekilde uzmanlarca tespitinden sonra meclisçe kabul edilmesi.

3.Müslüman olmayan unsurlara siyasi hâkimiyet ve sosyal dengemizi bozacak mahiyette ayrıcalıklar tanınmaması.

4.Meclis-i Mebusan'ın derhal açılmasını (İstanbul'daki Meclis-i Mebusan, Mondros Mütarekesini bahane ederek 21 Aralık 1918'de Vahdettin tarafından kapatılmıştı.) ve Meclisin Anadolu'da toplanmasını,

5.Sivas Kongresinin kararlarının Meclis-i Mebusan tarafından kabulü.

6.Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyetinin tanınmasını (Çünkü kongrelere katılanları İstanbul Hükümeti Kuvayı Milliyeci diye tutuklatıyordu.) ve (Gizli Madde) İşgallerin protesto edilmesini, bütün ülkede miting ve gösteriler yapılmasını, Mustafa Kemal Paşa şart koşuyordu.

9. ATATÜRK'ÜN ANKARA'YA GELİŞİ (27 Aralık 1919)

Mustafa Kemal Paşa kongrelerle milli heyecanı ateşledikten sonra Ankara'ya geldi. Burada halk tarafından coşkulu bir sevgiyle karşılandı. Ankara'yı, milli mücadelenin merkezi yaptı. Mustafa Kemal Paşa'nın, Ankara'da halk ve seğmenler tarafından karşılanması, Ankara'nın milli mücadeleye katılma aşkını ve kararlılığını göstermesi yönünden dikkate değerdir. 20. Kolordu Komutanı Ali Fuat Paşa ve Ankara vali vekili Yahya Galip Bey, Mustafa Kemal Paşa'yı Gölbaşı'nda karşılamışlardı. Mustafa Kemal Paşa, 27 Aralık 1919'da karlı bir kış günü Ankara'ya Dikmen sırtlarından girdi. Halk çoluk çocuk çok soğuk bir havada onu karşılamaya, bağrına basmaya gelmişti. Seğmenler milli kıyafetleri içinde;

- **“Ankara'ya hoş geldiniz Paşam.”** Dediler. Mustafa Kemal Paşa,

- **“Hoş bulduk, hayrola ağalar siz niye geldiniz?”** diye sorunca;

- **“Biz senin yolunda vatan için çarpışmaya geldik.”** Dediler. M. Kemal Paşa;

- **“Sözünüzde kararlı mısınız?”** diye sordu

. Seğmenler hep bir ağızdan adeta bir top gürültüsü gibi;

- **“Ant Olsun Paşam”** diye cevapladılar.

Halk, Dikmen sırtlarından Ulus'taki Hükümet binasına ve istasyona kadar yollara sıra olmuştu. Din adamları, başlarında Ankara Müftüsü Mehmet Rıfat Börekçi¹⁵ olmak üzere, şimdiki Opera binasının olduğu yerden istasyona dönen yola kadar, yollarda sıra ile duruyorlardı. Atatürk o zaman Ziraat Mektebi olan, şimdiki Meteoroloji Genel Müdürlüğü binasında karargâhını kurdu.

¹⁵ Ali Sarıkoyuncu, Milli Mücadelede Din Adamları, Cilt, I, (Mehmet Rıfat Börekçi hukuk ve ilahiyat mezunu âlim bir din adamı idi. Kuvayı Milliyeyi desteklediği için idama mahkum edilmişti.), s.96.

Hem vatanı işgal eden düşmanlarla hem yabancıların kışkırttığı isyancılarla hem de kendisini ve silâh arkadaşlarını idama mahkûm eden İstanbul Hükümetiyle mücadele etti.

10. MECLİS-İ MEBUSAN DA MİSAK-I MİLLİNİN İLANI (28 Ocak 1920)

Sivas Kongresinde alınan kararlardan birisi; “Meclis-i Mebusan’ın açılması ve bunun için seçimlerin derhal yapılması” idi.20-22 Ekim 1919’da Amasya görüşmelerinde İstanbul Hükümetinin temsilcisi Salih Paşa, Mustafa Kemal Paşaya Sivas Kongresinde alınan kararları kabul ederek aynen uygulanacağını taahhüt etmişti. İstanbul Hükümeti seçim kararını aynı ay içinde onaylamış ve yapılan seçim sonucunda Mustafa Kemal Paşa Erzurum’dan, Hüseyin Rauf Bey Sivas’tan milletvekili seçilmişlerdi.

Mustafa Kemal Paşa Meclisin Anadolu’da toplanmasını istiyordu. Fakat Vahdettin İstanbul’da toplanmasında ısrar etti. Padişah Vahdettin, Mustafa Kemal Paşanın muhalefetine rağmen 12 Ocak 1920’de Meclis-i Mebusan’ı İstanbul’da topladı. Mustafa Kemal Paşa Erzurum Milletvekili olmasına ve Meclis Başkanlığına seçileceğine dair garantiler verilmesine rağmen, İstanbul’a gitmedi.

Milletvekili seçilenlere de İstanbul’a gitmemelerini aksi halde, her an İngilizler tarafından Meclis-i Mebusan’ın kapatılıp Milletvekillerinin tutuklanabileceğini ikaz etti. Ancak Hüseyin Rauf (Orbay) başta olmak üzere Hüsrev Sami, Mazhar Müfit, Bekir Sami, Ömer Mümtaz, Hakkı Behiç, Kara Vasıf ve İbrahim Süreyya beyler ve İstanbul’daki milli kuruluşlar İngilizlerin meclise karşı herhangi bir hareket yapamayacağını bunu medeniyet âleminin iyi karşılamayacağını iddia ettiler. Mustafa Kemal Paşa İstanbul’a giden arkadaşlarına Meclis-i Mebusan’da “Müdafaa-ı Hukuk” grubu kurmalarını istemiş, ancak İstanbul’a giden milletvekilleri Padişaha ve İngilizlere Anadolu’nun etkisinde olmadıklarını ispat etmek için “Felah-ı Vatan” gurubunu kurmuşlardır. Mustafa Kemal Paşa bu duruma çok üzülmüştür. Çünkü bu durum Ankara’nın başarı ile gelişen planlarında bir sapma olmuştur. Ancak bazı vatansever ve Mustafa Kemal Paşaya bağlı olan milletvekillerinin gayreti ile Misak-ı Milli (Milli Ant) gizli bir oturumda 28 Ocak 1920’de kabul edilmiştir.

Misak-ı Milli, Meclis-i Mebusan’ın aynı tarihli oturumunda, Edirne Mebusu Şeref Beyin önerisi ile Başkanlığa sunuldu. Heyecanlı bir konuşma yapan Şeref Bey Milli Ant’ı okudu. Sonunda, “Türk Milleti ya bu Ant’ın şartlarını yerine getirecek ya da bu yolda şerefle silinip gidecek fakat esir olmayacaktır” sözleri sürekli alkışlarla karşılandı ve Misak-ı Milli oy birliği ile kabul edildi. Aynı gün basına da verildi. Misak-ı Milli özet olarak, Mondros Mütarekesinin imzalandığı tarihteki milli hudutları vatan kabul ediyor ve işgalleri ret ediyordu.

Son Osmanlı Meclisi Mebusanı’nın yaptığı en hayırlı iş Misak-ı Millinin kabulü dür.

Bu açıklama ile İstanbul’daki milletvekillerinin de Ankara Yönetimi ve bütün Millet gibi düşündüklerini ve vatanın kurtuluşu için mücadeleye hazır olduklarını dünyaya ilan etmiş

oldular. Ancak Misak-ı Milli'nin ilanı başta İngilizler olmak üzere Padişah Vahdettin'i ve işbirlikçileri rahatsız etmişti.

11. LONDRA KONFERANSI (21 Şubat-12 Mart 1921)

İngiltere Başbakanı Lloyd George'un teklifi üzerine Müttefikler konseyi Londra'da toplandı. En önemli konu İstanbul'un geleceği idi. İngilizler ve Vahdettin, Amasya görüşmeleri ve onu takip eden gelişmelerle Mustafa Kemal Paşayı ve Ankara yönetimini kontrollerine almak isterken, Meclisi Mebusan'ın Mustafa Kemal Paşanın kontrolüne girmesi kabul edilemezdi. Diğer yandan Batı Cephesinde Yunanlılara, Güney Cephesinde Fransızlara karşı giderek artan mukavemet müttefikleri korkutmaya başlamıştı. İngilizler hem Yunan Ordusunun ileri harekâtını teşvik ederek Yunanlıların Ankara yönetimini yok etmelerini istemiş, hem de İstanbul'u işgal ederek Anadolu'ya hâkim olabileceğini düşünmüştü. İngiliz Genelkurmay Başkanlığı İstanbul'un işgaline karşı idi. Çünkü İzmit'ten daha doğuya, Anadolu'ya hâkim değiliz diyordu. Buna rağmen; Konferans devam ederken, İngiltere Başbakanı, İngiliz İşgal Kuvvetleri Komutanından, Kuvay-ı Milliyeci Milletvekillerinin tutuklanmasını ve İstanbul'u işgal etmesini istedi.

12. İSTANBUL'UN İŞGALİ (16 Mart 1920)

Londra Konferansında alınan İstanbul'un işgal kararının uygulanmasından bir gün önce Kuvayı Milliyeci oldukları tespit edilen 150 asker ve sivil Türk aydını tutuklanmıştır. 16 Mart 1920 sabahı İngiliz Deniz Piyadeleri Şehzadebaşı karakolunu basmışlar silahsız 6 eri şehit etmişler, 15 askeri de yaralamışlardır. İşgal esnasında, Meclisi temsilen, iki başkan vekilleri ve Hüseyin Rauf Beyin dâhil olduğu üç kişilik bir heyet, Padişahın daveti üzerine Yıldız Sarayına gitmişlerdir. Vahdettin, heyete, Meclisteki konuşmalarda İngilizleri ve işgal güçlerini hedef almamayı tavsiye etmiş, "Bu adamlar her şeyi yapabilirler durmazlar artık" deyince, Hüseyin Rauf Bey parmağı ile Boğazın Anadolu kıyısını göstererek; "Haşmetmeab, şu sular bunların geçebilecekleri en son yerdir. Bundan öteye gidemezler. Anadolu çelik gibidir. Mücadelesinde başarıya ulaşacaktır" demiş, Buna karşılık Vahdettin; "İsterlerse yarın Ankara'da olurlar" diyerek aczini ortaya koymuştur.

İngilizler telgraf merkezlerini işgal ettiler. Manastırlı Hamdi Efendi telgrafla Mustafa Kemal Paşaya işgali bildirdi. Mustafa Kemal Paşa İstanbul'daki İngiliz, Fransız, İtalyan ve Amerikan siyasi temsilcilerine birer Protesto telgrafi gönderdi. İşgal Kuvvetleri komutanlığı yayınladığı Beynamede; "İşgalin geçici olduğunu, Saltanatın nüfuzunu kuvvetlendirmek istediklerini, Anadolu'da isyan çıktığı takdirde İstanbul'un Türklere alınacağını ve herkesin İstanbul'un emrine girmesi gerektiğini" açıklamıştır. İşgal beyannamesi Osmanlı Saltanatını fiilen bitirmekle beraber, Saltanatı kuvvetlendireceğini iddia etmektedir. Meclis, akşam olağan üstü toplantı halinde iken İngilizler tarafından basılmış ve Hüseyin Rauf, Kara Vasıf, Faik, Numan, Tahsin Beyler tutuklanarak Malta Adasına sürülmüşlerdir.

Mustafa Kemal Paşa öngörüsünde haklı çıkmış, aynen söylediği gibi İngilizler dış dünyanın ne diyeceğine bakmadan Osmanlı Meclisini Dünyanın gözü önünde basmış, Milletvekillerini tutuklamıştır.

İşgalden iki gün sonra 18 Mart 1920’de Dr. Rıza Nur ve 15 arkadaşının verdiği önerge ile Meclis toplantılarına ara verilmiş ve Meclis bir daha İstanbul’da toplanamamıştır.

13. İSTANBUL’UN İŞGALİNİN SONUÇLARI

İstanbul’un işgali Osmanlı Devleti’nin tarih sahnesinden çekilişinin başlangıcı olmuştur. Yeni Türk Devletinin de kuruluşunu hızlandırmıştır. Mustafa Kemal Paşanın tahminleri doğru çıkmış, artık bütün halk onun etrafında toplanmaya başlamıştır. Mustafa Kemal Paşa ayrıca şu tedbirleri almıştır:

a. Bütün Komutanlıklara, Valiliklere ve Mutasarrıflıklara çektiği telgrafta, İstanbul ile derhal muhabere irtibatları kesilmiştir.

b. Her yerde işgal protesto edilmiş ve gösteriler yapılmıştır.

c. Anadolu’da mevcut resmi ve özel mali kaynakların para ve kıymetli eşya miktarı tespit ettirilmiş ve İstanbul’a gönderilmesi yasaklanmıştır.

d. İstanbul’dan ve Adana’dan Anadolu içine düşman sevkiyatını önlemek için Geyve ve Adana-Ulukışla demiryolları tahrip edilmiştir.

e. İngiliz Kuvvetlerinin batı Anadolu’da stratejik yerlerden çıkarılması ve Silahsızlandırılması için emir verilmiştir. İstanbul’da tutuklanan ve Malta Adasına sürülen Milletvekillerini kurtarmak için Mustafa Kemal Paşa misilleme yapmış, Anadolu’da bulunan bütün İngiliz Subaylarının tutuklanmasını emretmiş ve eğer 10 gün içinde Malta’da bulunan asker ve sivil aydınlar serbest bırakılmazsa İngiliz Subaylarının ’da Ankara’da Ulus Meydanında kurşuna dizileceklerini bildirmiştir. Bu konuyu öğrenen Halide Edip Adıvar telaşla Mustafa Kemal Paşaya gelerek; **“Aman paşam İngilizleri karşımıza alıyorsunuz”**, demiş. Mustafa Kemal Paşa cevaben; **“Hanımefendi siz şimdiye kadar kiminle savaştığımızı zannediyordunuz, İngiltere bundan sonra hiçbir şey yapamaz. Sonucu bekleyin.”** (Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi, Yrd. Doç. Dr. Oğuz Kalelioğlu, Pelikan Yayınevi, 2. Baskı, s.70, Ankara-2016) Demiştir.

Gerçekten; İngiliz Subaylarından Yarbay Rawlinson, Kabinede Dışişleri Komisyon Başkanının kardeşi idi. Daha 1 hafta olmadan İngilizler Malta’da tuttukları asker ve sivil aydınları gemi ile İstanbul’a getirip teslim etmişlerdir. Tutuklu İngiliz Subayları da iade edilmiştir. Mustafa Kemal Paşanın İngiltere’nin siyasi ve askeri imkân ve kabiliyetini doğru değerlendirerek kararlı tutumu yurt içinde büyük etki yapmış, Anadolu hareketine güven bir kat daha artmıştır.

14. FETVALAR SAVAŞI (10-13 Nisan 1920)

Sadrazam Salih Paşa, İngilizlerin Kuvay-ı Milliye'yi kötülerini ve onları gıyaben cezalandırmalarını istemeleri üzerine "Ben böyle bir alçaklığı kabul edemem" diyerek 2 Nisan 1920'de istifa etti. Vahdettin dördüncü defa Damat Ferit Paşayı Sadrazam yaptı. Sadrazam Damat Ferit Paşa, İngilizlerin desteğinde Kuvây-ı Millîyecilere her türlü kötülüğü yapıyordu. Halkın Mustafa Kemal Paşa'nın önderliğinde yürüttüğü mücadeleyi kırmak için, silahlı güç kullandıkları gibi, halkın dini duygularını da kullanmak istedi. Şeyhülislâm Dürriîzâde Abdullah Efendi'ye 10 Nisan 1920'de bir fetva verdirdi. Fetvâ'da, Kuvây-ı Millîye'ye Kuvây-ı Bağıye (Eşkiya Kuvvetleri) diyordu. Aslında fetvayı bir önceki Şeyhülislam Mustafa Sabri Efendi kaleme almıştı. Mustafa Sabri İttihadi İslam Cemiyetinin kurucularından olup aynı zaman da İngiliz Muhipler Cemiyetinin bir üyesiydi. Kuvây-ı Millîye'yi yok etmek amacıyla hazırlanan fetva, İngiliz ve Yunan uçaklarıyla atıldığı gibi, İngiliz konsolosları, Rum ve Ermeni teşkilatları tarafında da dağıtılıyordu. Ayrıca Şehzadelerin başkanlığında teşkil edilen Heyet-i Nasihalar (Nasihat Heyeti). **"Aman Kuvây-ı Millîye ye katılmayın. Hele silahlı mücadeleye sakın kalkmayın. Biz İngilizlerin müsamahasına nail olacağız"** şeklindeki sükûn ve teslimiyet ifade eden konuşmalarla, Kuvây-ı Millîye'nin ateşlediği halkın mukavemet duyguları üzerinde menfi etkiler yapıyorlardı. Nitekim bu menfi propagandalar ve Şeyhülislam Dürriîzâde Abdullah Efendi'nin yıkıcı fetvası kısa sürede etkisini gösterdi. Anadolu da isyanlar çıktı. Askeri birliklerden firarlar başladı. Bir grup isyancılar Ayaş Beli'ne kadar geldiler. Mustafa Kemal Paşa, zor günlerini yaşıyordu. Sabahlara kadar uymuyor, başlattığı kurtuluş mücadelesinin düşmanlar tarafından yok edilmesine İslam dininin nasıl alet edildiğini büyük bir üzüntü ile görüyordu. İşte bu sıkıntılı anda, Ankara Müftüsü Rıfat Börekçi adeta "Hızır gibi" yetişti ve 13 Nisan 1920 tarihinde bir karşı fetva hazırladı. Rıfat Börekçi, yazdığı fetvanın başına Hz. Muhammed'in "Vatan Sevgisi İmandan gelir" Hadisini koydu ve İstanbul'un fetvasının İslam Dini yönünden geçersizliğini fıkıh yolu ile ispat etti; **"Padişah ve Hilafet makamı düşmanlar tarafından esaret altında bulunduğundan, İstanbul'dan verilen fetva şeran geçersiz olup, Vatan ve Millet için silaha sarılanlar doğru yoldadır. İslam'ın emrini yerine getiren Milli Kuvvetlere karşı silah kullananlar dinen büyük günah işlemiş olurlar."** Diyerek Fetvasını açıklıyordu. Ayrıca yazılan bu fetvayı Anadolu Uleması adıyla 152 müftü ve din adamı imzaladı. Vatansever ve aydın Ankara Müftüsü Mehmet Rıfat Börekçi'nin hazırladığı ve 152 din âliminin imzaladığı karşı fetvayı, fedakâr din adamları ve Kuvay-ı Millîye mensupları sabahlara kadar çoğaltarak, Anadolu'ya elden ele ulaştırarak dağıttılar. Bu fetvanın çok faydası oldu. Millî mücadele, inançla güçlenerek yoluna devam etti. Mustafa Kemal Paşa Rıfat Börekçiye her zaman saygı duydu. Diyanet İşleri Başkanlığını kurduğunda, Börekçi'yi Diyanet İşleri Başkanı yaptı ve ölümüne kadar 17 yıl bu makamda hizmet etmesini sağladı.

15. TBMM.'NİN ANKARA'DA AÇILMASI (23 Nisan 1920)

İstanbul'da Meclisin İngilizler tarafından basılarak Milletvekillerinin tutuklanması üzerine gözler Ankara'ya çevrilmişti. Mustafa Kemal Paşa Ankara'da bir "Kurucu Meclis" açmak istiyordu. Kazım Karabekir Paşa başta olmak üzere arkadaşları, Kurucu Meclis ismine karşı çıktılar. Sebebine gelince; İstanbul Hükümeti, Ankara ve Mustafa Kemal Paşa aleyhine yürüttüğü İngiliz destekli propaganda da ana tema olarak, Mustafa Kemal Paşa ve arkadaşlarını "Eski ittihatçılar yeni Bolşevikler" olarak tanıtıyor ve Ankara yönetiminin "Dine ve Halifeye karşı olduğunu, yardım aldığı Rusya'daki gibi Bolşevik bir idare kuracağını" işliyordu.

Mustafa Kemal Paşa, arkadaşlarının görüşünü kabul etti ve "Selahiyeti-Olağanüstü yetkiye sahip" Büyük Millet Meclisi adını koydular. Mustafa Kemal Paşa 19 Mart 1920'de her Sancaktan beş üye seçilmesini bir genelge ile bundan iki gün sonra da yani 21 Mart 1920'de, ikinci bir genelge ile Meclisin 23 Nisan 1920'de Cuma günü Hacı Bayram Camiinde hep birlikte kılınacak Cuma namazından sonra, Kur'an okunarak ve kurbanlar kesilerek, dini törenle açılacağını Vilayetlerde de benzeri dini törenler yapılmasını özellikle belirtti.

Amacı; İngiliz kaynaklı, Ankara yönetiminin dine karşı olduğunu yayan propagandasını etkisizleştirmekti. 23 Nisan 1920'de dini törenden sonra TBMM açılmıştır. En yaşlı üye olan Sinop Mebusu Şerif Bey açılışı yapmış. Mustafa Kemal Paşa Meclis Başkanlığına seçilmiş ve uzun bir konuşma yaparak durumu özetlemiştir. Artık Anadolu'nun ortasında Türk milletinin hür iradesini dünyaya duyuracak, demokrasiyi ve onun hükümet şekli olan cumhuriyet idaresini fiilen başlatacak bir meclis yani TBMM vardı.

16. SONUÇ OLARAK

Birinci Dünya harbinin bitişinde galip devletler, harpten yenik çıkan Almanya'ya Versay, Avusturya'ya Sen Cermen, Macaristan'a Tiryanon, Bulgaristan'a Nöyyi ve Osmanlı devletine Sevres antlaşmasını imzalatmışlardı. Müttfikimiz olan diğer yenilen devletler bir miktar toprak kaybetmişler ve tazminata mahkûm edilmişlerdi. Harbi çıkaran Almanya bile sadece %13 toprak kaybediyordu. Fakat Osmanlı Devleti daha Sevres Antlaşması imzalanmadan toprakları işgal edilmiş, bütün silahları elinden alınmış halde idi. İngiltere başta olmak üzere galip devletler 1453'den beri hedefleri olan; **"Türkleri geldikleri yere Orta Asya steplerine sürmek"** için ellerinden gelen her şeyi yapıyorlardı. İstanbul Hükümeti ve Padişah Vahdettin bu gerçeği göremiyor, işgallerin geçici olduğuna halkı inandırmaya çalışıyor ve düşmanla mücadeleye karşı çıkıyordu. Bütün ümitlerin söndüğü ve hiçbir kurtuluş çaresinin kalmadığı zamanda Mustafa Kemal Paşanın ortaya atılarak Millî Mücadeleyi başlatması ve zaferle sonuçlandırarak yeni, güçlü ve saygın bir devlet kurması, onun üstün liderlik vasıflarının bir sonucudur. Samsun'a çıkışından TBMM'ni açmaya kadar geçen en sıkıntılı döneme, Onun yüksek liderlik vasıflarından olan; Sorumluluğu alma, inisiyatif kullanma, öngörüş, yüksek cesaret, azim ve kararlılığı, adeta damgasını vurmuştur.

KAYNAKÇA

Acun, Fatma, Atatürk ve Türk İnkılâp Tarihi, Hacettepe Üniversitesi AİİTE Öğretim Üyeleri, Siyasal Kitabevi, Ankara 2011.

Altay, Fahrettin, 10 Yıl Savaş ve Sonrası (1912-1922), Eylem Yayınları, İstanbul 2008.

Atatürk, Mustafa Kemal, Nutuk (1919-1927), AKDT Yüksek Kurumu, Atatürk Araştırma Merkezi, Yayına hazırlayan Prof. Dr. Zeynep Korkmaz,1995.

Atatürk Araştırma Merkezi, Türkiye Cumhuriyeti Tarihi, Cilt I, II. Ankara 2008

ATASE Başkanlığı, Gnkur. Yayını, Sofya Askeri Ataşesi Mustafa Kemal'in Raporları (Kasım1913-Kasım 1914), Yayına hazırlayan Dr. Öğ. Alb. Ahmet Tetik, Ankara 2007.

ATASE Başkanlığı, Atatürk Serisi Yayınları, No:14, GATA Basımevi, Ankara 1981.

ATASE Başkanlığı, İç Ayaklanmalar, VI. Cilt, Dosya No: 33, Türk Devrim Tarihi, Ankara 1971.

Ateş, Toktamış, Türk Devrim Tarihi, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayını, 2000.

Aydemir, Şevket Süreyya, Tek Adam Cilt I, II, III. Remzi Kitabevi, İstanbul 2011.

Berthe G. Gaulis, Çankaya Akşamları, I. Cilt, Cumhuriyet Yayınları, Türkçesi Firuzan Tekil, Ocak-2001, s.77

Eroğlu, Hamza, Türk Devrim Tarihi, Ayyıldız Matbaası, Ankara 1977.

Ertan, Temuçin Faik, Başlangıcından Günümüze Türkiye Cumhuriyeti Tarihi, Siyasal Kitabevi, Ankara 2012.

Jaeschke, Gotthard, Kurtuluş Savaşı ile İlgili İngiliz Belgeleri, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 2011.

Jean Leune (Jan Lön), Megali İdea'nın Yalancı Cenneti, Çev. Ali Reşat, Librairie Plume,1923, Paris Kasım 1945, Kurtiş Matbaacılık San. ve Tic. Ltd. Ş. İstanbul.

Karabekir, Kazım, Nutuk ve Karabekir'den Cevaplar, Cilt 1-10, Emre Yayınları, İstanbul1977.

Kıvırcık, Emir, Cepheye Giden Yol, GOA Basım Yayın, İstanbul 2008.

Kinross, Lord, Atatürk Bir Milletten Yeniden Doğuşu, Sander yayınları, İstanbul 1973

Kocatürk, Utkan, Atatürk'ün Fikir ve Düşünceleri, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara 2007.

Sarıkoyuncu, Ali, Milli Mücadelede Din Adamaları, Cilt, I, Diyanet Yayınları, Ankara 2002.

Turan, Refik, Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi 2010, Okutman Yayıncılık, Ankara 2010.

Türk Devrim Tarihi, Gnkur. Harp Tarihi Başkanlığı, Gnkur. Basımevi, 1971-Ankara, s.25